

רבי שלום דובער שניאורסאהן זצ"ל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב מליובאוויטש

הגהות על הגידולי טהרה¹

נולד כ' חשוון תרכ"א לאביו הרה"ק רבי שמואל (מהר"ש) מליובאוויטש זצ"ל, בשנת תרל"ה נשא את בת דודו הרה"ק רבי יוסף יצחק אדמו"ר מאוורוטש זצ"ל בן הרה"ק בעל הצמח צדק. בשנת תרמ"ג עם הסתלקות אביו ביום יג תשרי מילא את מקומו בליובאוויטש. מייסד ישיבות "תומכי תמימים". מנהיג ציבורי ומראשי היהדות ברוסיה, היה בידידות רבה עם גדולי ישראל שבדור כגון הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי, החפץ חיים והגאון רבי יצחק אלחנן מקאוונה ועוד. בימי מלחמת העולם הראשונה עבר לרוסטוב ע"נ דאן ושם נסתלק במוש"ק פ' ויקרא ב' לחודש ניסן בשנת תר"ף ומ"כ בעיר רוסטוב. מאמריו נדפסו בעשרות כרכי "ספר המאמרים", ושיחותיו בספר "תורת שלום". ראה גם גליון מד עמ' ז.

[א]

דפוס פיורדא תר"ה ל, א-ב

שאלה י: שהביא הרמב"ן בחידושו ל"ב בשם י"מ דמ"ש אינן נטהרין בהשקה.. ויש לדקדק על הרמב"ן אמאי לא סתר דבריהם ממשנה מפורשת פ"ג דמכילתין דתנן עד שיעמיד בחצר מ"ס ויטהר העליון מן התחתון² הרי דמהני השקה לשאובים. וי"ל דהא המשנה איירי

1 הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מתפרסמים בזה מגוכי"ק על גליון הספר 'גידולי טהרה' (דפוס פיורדא תר"ה) שהיה בספריית כ"ק אדמו"ר הרש"ב שיצא משהיה לחירות, בתוספת הגהות שנערכו ע"י התמים הרב יוסף יצחק קעלער שי'.

2 דתנן במסכת מקוואות פרק שלישי משנה ב: 'בור שבחצר ונפלו בו שלשת לוגין, לעולם הוא כפסולו עד שיצא ממנו מלאו ועוד, או עד שיעמיד בחצר ארבעים סאה ויטהרו העליונים את התחתונים' (כן הוא בנוסח שעם פירוש המשניות להרמב"ם, ובדפוסים שלנו נדפס: 'ויטהרו העליונים מן התחתונים'). ובהמשך דבריו כתב הגידולי טהרה: 'מיהו י"ל דתנא לא נחית כלל לאשמעינן דין השקה דמלתא דפשיטא היא, אלא משום דתנן ויטהר העליון מן התחתון והיאך אפשר לטהר ע"י השקה כזו הא קיימא לן דלא אמרינן גוד אסיק! וצריך לומר הואיל ולא הוי אלא שאיבה דרבנן שנפסל ע"י ג' לוגין מכשרינן כמ"ש הר"ש פ"ו דמכילתין וזה שייך דוקא ברישא, אבל בסיפא דאיירי בשאובים ממש א"א למתני הך תקנתא לטהר העליון מן התחתון' (ועיין גם כן בבעלי הנפש להראב"ד שער המים סימן ג אות ו (מהדורא בתרא בסופו): 'התם (ברישא) כולהו כשרים ובשלשה לוגין שאובים הוא דאיפסלו להו, אבל הכא כולה פסולין ומש"ה אזלינן בהו לפי חשבון'). וזהו דוקא לפי הנוסח שבדפוסים שלנו 'ויטהרו העליונים מן התחתונים' (ולפי זה פירש הר"ש: 'שיעמוד בחצר ארבעים סאה. מקוה כשר למטה מן הפסול ופותקו לכשר כדי שיתחברו ויטהר העליון הפסול מן התחתון הכשר, כרבי מאיר בסוף פרק שני דחגיגה דאית ליה גוד אסיק; וכל שכן אם הכשר למעלה, והר"ש גורס בסיפא: 'רבי אלעזר בן עזריה פוסל אלא אם כן פסק' ופירש הר"ש: 'רבי אלעזר בן עזריה פוסל, דלית ליה גוד אסיק' והוסיף: 'ואפשר דאפילו גוד אחית נמי לית ליה, כרבנן דאמרי בתוספתא: אין מטבילין לא בעליונה ולא בתחתונה). משא"כ לפי נוסח הרמב"ם 'ויטהרו העליונים את התחתונים' (ולפי זה פירש הרמב"ם: 'או שיעשה עליו מקוה של ארבעים סאה... ויחבר את המים שבמקוה שיש בו ארבעים סאה עם המים שבתוך הבור ויהיה הכל כשר' ונהיינו כרבי יהודה בתוספתא מקוואות פרק שלישי סוף הלכה ג בברייתא דתניא התם: 'שלש גממיות שבנחל, העליונה והתחתונה של כ' סאה והאמצעית של מ' סאה,, וחרדלית של גשמים לתוכן ויוצא מהן - רבי יהודה אומר: רבי מאיר היה אומר: מטבילין בעליונה, ואני אומר: בתחתונה; וחכמים אומרים: בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה', ומהך ברייתא מוכיח עולא בחגיגה דף יט סע"א ואילך ד'גוד אחית אית ליה לרבי יהודה, גוד אסיק לית ליה', וגורס בסיפא: 'רבי אלעזר בן עזריה פוסל אלא אם כן פקק' ומפרש: 'ורבי אלעזר בן עזריה אומר שאותו הבור פסול ואפילו עשה מקוה למעלה ממנו וחברו אליו' עיין שם בארוכה. ומלשון הרמב"ם

בבור שנפסל ע"י ג' לוגין דלכולי עלמא אין כאן אלא שאיבה דרבנן ולכך מהני השקה, ועדיין אין לנו ראיי' בשאובים גמורים.. יש לבריהם סמך ממשנה.. דבתר הך בבא תנן בור שהוא מלא מ"ש וכו',³ ולא תני הך תקנתא דיכשירונו ע"י השקה.

נב. מ"ש הראשונים והאחרונים בפי' משנה הנ"ל דהאמה היא מי גשמים⁴ פחותים מ"ס⁵, הרי דפשוט אצלם דמהני השקה במ"ש. וצ"ע: איך אפשר שלא יהיה בהאמה מ"ס שהרי ודאי מיירי שהבור מחזיק מ"ס באופן שכשיצא מילואו ועוד יהיה מקוה כשרה וא"כ בהכרח שיהי' בהאמה יותר מ"ס. ואפשר הכוונה שאין בה מ"ס במקום אחד וכמו חרדלית שהן מים היורדים מגובה ההר שאפי' יש מתחלתן עד סופן מ"ס אינם מטהרין עד שיהי' במ"ת מ"ס וכדעת ב"ה במ"ו דפ"ה⁶. ולפי שאינה מטהרת בעצמה אינה מטהרת ג"כ מי הבור בהשקה. אמנם לפי"ז מה

בפירוש המשניות משמע דרבי אלעזר בן עזריה דפליג אתנא קמא, לאו משום דפליג אגוד אחית אלא דאעיקר דין עירוב מקואות סבר רבי אלעזר בן עזריה דשתי מקוות זו בצד זו אחד כשר ואחד פסול לא מהני אלא אם כן פקק את המקוה הכשר עד שלא יגיע שום אדם לאותן המים אלא מן המקוה הפסול ואז יהיה המקוה הפסול טהור; ולכן כתב הרמב"ם שם דאין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה. אבל מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות שם, מוכח דלתנא קמא אמרינן: גוד אחית; והא דבהלכות מקואות פ"ח ה"ז כתב הרמב"ם דהא ד'מטהרין את המקוות העליון מן התחתון' הוא רק משום שאין הסלונות פוסלין את המקוה, היינו משום דלא אמרינן גוד אסיק).

3 דתנן שם משנה ג: 'בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת הימנו, לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים שלשת לוגין'.

4 כמו שפירש רבינו יצחק דסימפונט: 'והאמה נכנסת, כגון חרדלת גשמים' (נעתק באור זרוע ח"א סוף סימן שלו), ובפירוש רבינו שמשון משאנן 'והאמה נכנסת לו, כמו חרדלית של גשמים' (ועד"ז בפירוש הרא"ש: 'פירוש: והאמה, חרדלית של גשמים'). ובבעלי הנפש להראב"ד שער המים סימן ג אות ו: 'נראה כי האמה הזו מי גשמים היא, אבל אם היתה מן המעיין אינו צריך לחשב, והרב עובדיה מברטנורא כתב בפירוש על המשנה: 'והאמה נכנסת לו, כגון מי גשמים שבאו מן המדרון', והוא ביאור תיבת חרדלית שכתבו רבינו יצחק מסימפונט והר"ש והרא"ש, ומקורו בתוספתא מקואות סוף פרק ד: 'ואיזהו חרדלית? מי גשמים הבאין במדרון'.

אבל באור זרוע ח"א סימן של"ה כתב: 'והיה דפרק ג דתנן: בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת הימנו, לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים שלשת לוגין, ותנן נמי: מעיין שהעבירו על גבי השוקת פסול, ולא אמר בהני תרתי שיטהרו בהשקה; פירש רבינו יצחק ב"ר שמואל דהתם בשלא היה במי האמה ובנהר המעיין ארבעים סאה קודם נשיתקן למי הבור ולמי השוקת, וכיון דליכא ארבעים סאה לא מכשרי בהשקתן לשאובין לטבילת אדם, וקמ"ל דאע"ג דהמעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה, לטבילת אדם מיהו אפילו מעיין בארבעים סאה כדאמר פרק חומרי בקודש [חגיגה כב, א]: דהא ארעא תלחולי מחלחל, ובעינן ארבעים סאה במקום אחד, ולא אהנו מי האמה להכשיר מי הבור לטבילת אדם בנשיתקו כיון דבדידהו גופייהו ליכא שיעור טבילת אדם'. ועד"ז כתב בסמ"ג (עשין רמ"ח): 'ומה ששנינו במסכת מקואות פרק שלישי: בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו.. צריך לפרש שם שמה שאין הבור טהור שם ע"י השקת האמה זהו לפי שאין מעיין מטהר בכל שהוא לטבילת אדם כמו שביארנו למעלה, והואיל ואין מי האמה מרובין שם שיהו ראויין לטבילת אדם אין מועלת השקתו להכשיר מי הבור' (וראה גם לקמן הערה 8).

5 כמו שכתב הר"ש במקואות פרק חמישי משנה ב ד"ה תניא בתוספתא מעיין היוצא לתלמי: 'ומה דתנן לעיל בפ"ג: בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לא קשיא לן דאיכא למימר בשאין ארבעים סאה באמה, דאמה היינו חרדלית של גשמים', וכן כתב הרא"ש בפרק מרובה סימן ג (בבא קמא דף טז): 'והא דתנן פ"ג דמקואות: בור שהוא מלא מים שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשאר מן השאובין ג' לוגין, התם מיירי שלא היו המים של האמה מ' סאה קודם חבורן למי הבור', נעתק בתוספות יום טוב פ"ג דמקואות מ"ג ד"ה לעולם הוא בפסולו, ופירש 'דאם לא כן מאי שנא מכשיעמיד בחצר מ' סאה דתנן לעיל דיטהרו העליונים מן התחתונים' (ועד"ז) כתב בפלפלתא חריפתא על הרא"ש שם אות ס). ולא קשיא מעיקרא קושיית הגידולי טהרה (דמשנה ג בא לחדש דזה שהאמה של מי גשמים הפחותים מארבעים סאה נכנסת לו ויוצאה הימנו אינו מוריד את הפסול של ג' לוגין עד שיתחשב שלא נשתייר מן הראשונים ג' לוגין'.

6 דתנן התם: 'בית שמאי אומרים: מטבילין בחרדלית, ובית הלל אומרים: אין מטבילין; ומודים שהוא גודר כלים וטובל בהן, וכלים שגדר בהן לא הוטבלו'. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות: 'וחרדלית הוחלף בה החית במקום הא, והוא שם מורכב פירוש הר דלת כלומר הר דל, וענין דברים אלו שמי הגשמים היורדין ממקום גבוה כגון ראש הר או גבעה אומרינן בית שמאי שמתבילין במים הללו בעת זרימתן אם היה שיעורו אילו נקוה ועמד ארבעים סאה ואף על פי שאינו נמשך ממעין אלא מן הגשמים, ובית הלל אומרינן עד שיתקבץ ויעשה מקוה, לפי שאין המקוה מטהר אלא באשבורן ואחר

הוצרכו לומר שאין בה מ"ס תיפוק ל" שאינו מועיל השקה מפני שהיא זוחלת ואינה מטהרה בזוחלין. ואפשר זהו באמת כוונת הרע"ב מ"ש כגון מי גשמי שבאים מן המדרון. לדיוקא של התוי"ט⁷ בשם הכ"מ⁸ הי' מספיק לומר שהיא מי גשמים, ומה שכ' שבאים מן המדרון הכוונה דלכן אינה מטהרת בהשקה⁹.

ועפ"י פשוט מ"ש מן המדרון הוא שע"ז נכנסת ויוצאת, מ"מ י"ל ג"כ בזה כוונה הנ"ל (ומה שצריכים שתהא נכנסת ויוצאה נר' דאל"כ ה"ז באופן ששוטפת את הבור ואז נשאר' השאובים בבור והוא כפסולו עומד).

ונר' שאחר שלפי החשבון יצאו השאובים ה"ז מקוה כשר גם כשהאמה נכנסת ויוצאה. אח"כ ראיתי שכ"כ התוי"ט פ"ה מ"ה ד"ה ונוטפין¹⁰. א"כ ה"ז לכאור' רא"י להדין שבשו"ע סעי' נון¹¹, והרמ"א מחמיר שם¹². וכ"ש באופן הנ"ל.

כך מטבילין בו. ובתוספתא: ואי זהו היא הר דלית? מי גשמים הבאין מן המדרון, רואין אם יש מתחלתן ועד סופן צירוף ארבעים סאה מטבילין בהן, ואם לאו אין מטבילין בהן דברי בית שמאי; ובית הלל אומרים: אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עגן ארבעים סאה. ורצה באמרו: עגן, שיהו נחים מקובצים ומבוצרים. ואחר כך אמר שהכל מודים שאם עשה כתלים בכלים סביב אותן המימות המעטים עד שנצטברו המים לפניו מאותן הכלים שהקף, ונצטברו המים ונעשו מקוה שכתליו כלים, הרי זה כשר לטבילה, ואותן כלים שהעמידן במקום כותל לא עלתה להן טבילה.

7 מקואות פרק ג משנה ג ד"ה והאמה נכנסת לו.

8 פרק ה מהלכות מקואות הלכה ו: 'כלומר דאילו היתה אמת המים נובעין אפילו אינה אלא כל שהו היתה מטהרת

את המים השאובים שבבור'.

9 וכן כתב רבינו שמחה בפירושו על תורת כהנים בפרשת ביום השמיני (על הפסוק 'אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור') [נעתק באור זרוע ח"א סוף סימן של"ן] 'דוקא נקט אמת המים, דדרך זחילה אינו חיבור, דקטפרס אינו חיבור' (לא כמו שפי' לעיל: דמיירי שלא היו מי האמה מ' סאה קודם נשיתקו לבור, דכיון דליכא מ' סאה לא מכשרי בהשקתו לשאובין לטבילת אדם, שאע"פ שהמעין מטהר בכל שהוא – לטבילת אדם מיהו אפילו מעין בארבעים סאה; לא כך, אלא ודאי המעין מטהר את האדם אפילו בפחות מ' סאה וכגון שכל גופו עולה בהן [אור זרוע שם]).

וכן משמע בתשובת רבינו יואל הלוי (אביו של הראב"ה) שנעתק בחיבורו של הראב"ה סימן תק"ן [נדפס ע"י ר' דוד דבליצקי בבני ברק תשמ"ט ע' רה, קטע המתחיל: וקשיא לי יואל הלוי]: 'היינו טעמא נמי דאמרין בבור שהוא מלא מים שאובין ואמה נכנסת לו וכו' דאיתנין לעיל, דהאמה אינה מטהרת השאובין; הואיל והשאובין לבד, אינו מועיל חיבור האמה שנכנסת לו: חדא שהשאובין אינן בתוך המקוה, ועוד שמי האמה לא קוו וקיימי' (פירוש שמי האמה נכנסין לתוך הבור ויוצאים הימנו ואינם נשארים בהבור, אבל כל שהמים נשארים באותו הבור אפילו אם מזחילין את המים ע"י דבר שאינו מקבל טומאה הוי חיבור כדתנן במקואות פ"ה מ"ה) [ושם ע' רו: 'אמת המים דלא קוו וקיימי, הא תנן משנה רוחת: בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא כפסולו וכו' כדלעיל, אלמא שאמת המים לא חשיב'.

10 'ומצאתי שהרא"ש.. כתב עוד.. דשנינו ב"ג: בור שמלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לעולם הוא כפסולו עד שיתחשב כו', ומשמע דלאחר שיתחשב שלא נשאר בבור שלשה לוגים, אע"פ שהאמה עדיין נכנסת לו ויוצאת ממנו – כשר'.

11 מקוה של מי גשמים שנפרץ אחד מכתליו והמים יוצאים דרך הסדק אם ישארו בו מ' סאה אחר שיצאו קצתן

שעל הסדק כשר ואם לאו פסול משום דהוי ליה זוחלין ואין מקוה מטהר בזוחלין.

12 שהרמ"א שם כתב: 'ויש מחמירין אפילו אם ישארו מ' סאה עד הסדק, ויש לחוש לדבריהם לכתחלה לסתום הסדק'. ובביאור הגר"א שם (ס"ק צא) כתב: 'כפשוטו של פירוש הר"ש [מקואות פ"ה מ"ה ד"ה נוטפין שעשאן זוחלין 'כגון מקוה שפרץ על שפתו ומימיו יוצאין זוחלין, וכתב הרא"ש בפירושו (וכן בהלכות מקואות סימן יא): 'אסור לו לטבול בו כיון שמי המקוה נעדרו והתחילו לצאת הרי הוא טובל במקוה זוחל, ואפילו ישארו במקוה מ' סאה אחר שיצאו הזוחלין מ"מ השתא מיהו הוא טובל גם במים העליונים שהם זוחלים', וכן דעת מרדכי [שבועות הלכות מקואות בתחלתן] והרשב"א; אבל ראיות הרא"ש [שכתב שם: 'הנחנן יותר לפרש דמיירי דאין במקוה מ' סאה אם לא יסתום הזחילה, וכן פסק הטור והמחבר] אין להשיב, מ"מ' במתני' ג' פ"ג: בור כו' והאמה כו' אבל אח"כ מטבילין בו אע"פ שהאמה נכנסת בו ויוצאת ממנו [בדכתב הרא"ש בהלכות מקואות שם: 'וכן שנינו בפרק שלישי דמקואות: בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה הימנו לעולם הוא כפסולו עד שיתחשב שלא נשארו מן הראשונים ג' לוגין, והאמה דקתני חרדלית של גשמים דאילו המים נובעין כיון דהושק הבור לאמה מיד נטהר, ומשמע מתוך המשנה לאחר שיתחשב שלא נשאר בבור ג' לוגין אף על פי שהאמה עדיין נכנסת לו ויוצאה ממנו כשר] והרי הם זוחלין, וע"כ בחרדלית של גשמים כמו שכתב הר"ש – דאם במעין נטהר מיד' עיין שם בארוכה.

שם לא, ב

מדברי הר"ש פ"ח דמכלתין¹³ מוכח דחולק על הרא"ש¹⁴, דשם הביא תוספתא¹⁵: מרחץ שבלגיה נכרים – ישראל נכנס בשחרית ומשיקה, ואם נתיחדה ברשות הנכרי טמאה¹⁶. ולכאורה קשה על הרא"ש מברייתא זו דמוכח דאם נפסקה ההשקה טמאה¹⁷. מיהו י"ל דהרא"ש מפרש לאו דחיישינן שמא הפסיק ההשקה אלא דחוששינן שמא זילף את כל המים הכשרים והביא שאובין תחתיהם¹⁸, ובאמת איירי שכבר נפסקה ההשקה.

נ.ב. צ"ע דזה שייך דוקא כשנהנה בחליפין אבל שיעשה להכשיל אין חוששינן וכמ"ש הגר"א ס"ק י"ב¹⁹ והוא מהש"ך²⁰.

13 משנה א ד"ה תניא בתוספתא.

14 שכתב בתשובה שלאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפילו רגע נשאר לעולם בהכשרו אפילו נסתם הנקב אח"כ (הובא בטור ושר"ע יורה דעה סימן רא סעיף נב).

15 מקואות פרק ו, ב.

16 ולשון התוספתא: 'מרחץ שבלגיה נכרים וישראל נכנס שחרית ומשיקה, אע"פ שזה נכנס וזה יוצא – טהורה, נעלה

או שנתיחדה ברשותו – טמאה; נמצאת אומר: כימים – טהורה, בלילות – טמאה'.

17 וכדפירש הר"ש: 'ומשיקה, למקוה כשר להכשירה לטבילה. אע"פ שזה נכנס, אע"פ שנכרי נכנס ויוצא לא חיישינן שמא הפסיק ההשקה דאימת ישראל עליו וטהורה'.

18 כדתניא בתוספתא מקואות פרק ו, א (הובא בר"ש שם): 'אמר רבי יהודה: מעשה במקוה שבין אושא לשפרעם והיה רבי דוסא מושיב בו ב' תלמידי חכמים כדי שיקו בו המים מ' סאה. שוב מעשה ברום בית ענת שהקו יותר מאלפים כור ובאו ושאלו את רבי חנינא בן תרדיון ופסל, שאני אומר נכרים נכנסו וזלפוה בלילה וחזרו ומלאו אותה בקילון'.

19 שעל מה שכתב המחבר ביורה דעה סימן רא סעיף ד: 'מקוה שהיא של גוי ומקבל ממנו שכר אין להאמין לגוי עליו אא"כ יש במקוה כ"א סאה' [ומקורו בטור יורה דעה שם: 'כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה על מקוה העומד בבית הגוי ומשכירו לישראל שיתן לו כל הטובל בו דבר ידוע ככל פעם, שאין להאמינו לגוי דחיישינן שמא יחסר וימלאנה', ובתשובת הרא"ש כלל יח סימן ח כתב: 'ששאלת: מקוה שהמים נמשכין לו מן הגגין והמקוה נעול במפתח והמפתח ביד ישראל והמקוה של נכרי עם הגגין שיורדין מהן הגשמים למקוה, והנכרי משכיר המקוה לכל מי שטובל בו בפרוטה ויש ימים רבים שלא ירדו גשמים; מי חיישינן שהנכרי ישליך מים מהגג למקוה, או אפילו בזמן הגשמים מי אמרינן דנכרי אינו מתכוין להעביר או לא. תשובה: על המקוה שהוא של הנכרי אין להאמין לנכרי עליו כי בודאי יעשה כל מה שיוכל כדי שלא יפסיד שכרו, אמנם כל זמן שיש במקוה כ"א סאה אינו נפסל אם שפך מים על גגו ונמשכו למקוה דשאיבה מטהרת ברביה והמשכה כדאיתא בפרק קמא דטהורה, ומקוה שטובלים בו תדיר בקל יכול להיות בו כ"א סאין, אבל אם פסקו מימיו לגמרי ולא נשאר כ"א סאין יש לחוש שהנכרי ימשוך לתוכו מים שאובין'] כתב בבאור הגר"א ס"ק כג (בהערות לבאר הגולה ס"ק יב): 'ומקבל ממנו כו', דאל"כ אין לחוש כיון שאין לו הנאה כמו שכתבו תוספות בעבודה זרה י"ב א' ד"ה ושדי כו', ומה שכתב שם בתוספתא [פרק ו מהלכות מקואות שהזכירו הגר"א בס"ק כב]: שאני אומר נכרים נכנסו וזילפוה כו' – כבר פירש ב"י להוריקה ממים המלוכלכים כו' ועיין ש"ך'.

20 ס"ק טז: 'זמשמע דלא חיישינן שנטלו משם מים והחליפו אלא כשנהנה בחליפין (וכדלעיל סימן קי"ח סעיף י) כגון שהמים שבמקוה טרוחים ומתיירא שלא יפסיד שכרו שלא יטבלו בו הנשים וכדאיתא בתשובת הרא"ש, או כמו שכתב הב"י שמא זילפום כדי להוריקה מן המים המלוכלכים ומלאוה מים נקיים לרחוץ גופם עכ"ל הא הכי לא חיישינן שמא כוון להכשיל, וכ"כ ב"י. ולכאורה אפשר לפרש להרא"ש ג"כ בהתוספתא דנכרי שנתייחד עם המקוה דחיישינן שמא זילף הנכרי את כל המים הכשרים כדי להוריקה מן המים המלוכלכים ומלאו אותה מים נקיים שאובים לרחוץ גופו.

שפתי ישנים

ובמ"ם וזין כך וזין כן אין להרא"ם מנריות' זו לא ספק קל לחזק סגרתו הראשונה. ומה שהביא מסא דתנן עד שיעמוד בחדר ויטהר העליון ע"ן החמיון כבר כתבתי דאין דלית' מסאג' זו דהא איירי שלא נסבל לא ע"י ג'ל וכו' רק שאינם דרגנו. ועל הראוי' שמקוה שגולדו עיין טמן ר"ב.

והש להגות ראוי' להרא"ם מהא דתנן ס"ה דפרה שמי שקחתי שגלתי אס יט בנייהם נקב כספ"ה קידש אחת מהם השנים שבזיית מקודשות הרי לפדיון דלו המים כשאלו קדושי' לעולם ור"מ דהסקה מושלף חף לאחר שנתתם נקבט מיהו למ"ם יט לדחות ראיה זו דהתם ביון דלויב' כספ"ה הוא בכלי אחד וקידוש אחד עולה לנשיטין אבל מים שאובין אטר שגבל החיבור חתרון להיות כסולתין וכן נרש' דגני שמי שקחתי חיון הטעם שמש זרעם והסקה דהא מ"מ דין בפקדש וקו"ל אין זרעם להקדש ומלאויות' הוא כמ"ם המום כבטווח דמסמיהם שהבאתי ועוד ולא איך הסקה לא בשמין או נאקוס כל מ"ם מהא אבל לא כמים תלמידי.

ועבשו נראה לעיני אס נטלא חדר להרא"ם בדין זה סממיות וכבר כתבתי לדברי הרמב"ם גני טלמא מקודות גועים דלא כהרא"ם ויש לי להוכיח כן עוד ממקום אחר שכתב נב' כ"ב מה' שנת שמי מיטהרות זו על גני זו נוטל את הפקק מנייה' נשנת ומשיקן ומחזיר את הפקק למקומו ולא מיישינן שמי יחמוט וכו' אבל אין פוקקין את בניו ודין זה הוא נמוספת' דעירובין. וכ' הב"מ הו' דל"א נרש' שמי יסחוט לפי שכוונתו להסקה ואין נחוש שמי ירחוק הפקק נקבט דאדרבה הוא שדקק להכניסו בנשיין בענין שלא יחמלא כל הנקב וממסקו ההסקה. ולבאורה קשה דלי לא תחמלא כל הנקב מאו הוי הו' קו"ל בשעף ג"כ כל שומד בתוך הנקב שמתעו. ו"ל דלויבו בשעפת' קאי דסקק דלהכשיר שאובין שני נקבט מהשו ולא בעינן כספ"ה אבל הו' יט להקשות מ"ם דאס יסמוס כל הנקב נטלם ההסקה ומה נכך הו' אפי' נסחט כל הנקב נשאר נבכשו לא דהוי שפעס דהרמב"ם חולק בזה על הרא"ם ובמ"ם. ועד דמס' עלשו רטוח' לעשות ההסקה נשנת יט להכותי ולא כהרא"ם דאי ס"ר דע"י הסק' הוכשרו השאובין לעולם א"כ הו' מתקן גמור ומסור נשנת א"ו דלויבו מועיל לא לכו טעה ולא הו' מתקן וכמו שכתבתי בנחל ס"ק [מ"א] אבל אין לחיות דמיורו בשמקו מקוה אשר עם מקוה של דליתא דמיוטהת שמתקן לא איירי אלא בשאובים וכשרים כדרכות ספ"י דשכלתו. ועוד לשמ"ם הכ"מ דמניח דק נקב ששכו א"כ ע"ב לא איירי במקוה חסר דנחש בעינן כספ"ה

ל"א
והוא יסוד
בבית
המקדש
והוא יסוד
בבית
המקדש
והוא יסוד
בבית
המקדש

ובמ"ם. גם מדברי הר"ם פ"ס דשכלתו מוכח דחולק על הרא"ם דגם הניח תוספת' מרחץ כנגויה נכרי' ושלל נכנס בשמירת' ומשיקה ואס נמיהדס נרשות כנגויה טמאה ולבאורה קשה על הרא"ם מנריות' זו דמוכח דאס ננסקה בהסקה עומת מוכי' י"ל דהרא"ם מפרש לאו דמיושינן שמי הפסוק בהסקה אלא דמושינן שמי זולף את כל המים הכשרים והניח שאובין מתמיסה' וכאמת איירי שכבר נפסקה ההסקה. אבל הר"ם כתב להניח דאס נפסקה ההסק' שטמא ואין לדחות דמיורו בשמקו מקוה חסר לשלם נדוה לכ"ע כשננסקה ההסקה פסול דוה ליתא דהמשינן כנוספתה ויאה דכורה בנריות בשאובין איירי גם מדמני טמאה וטהורה מוכח דלא איירי לא בשאובין דנקטר ושלם לא מנינו לטון זה.

ולדונא נראה דקשה מאוד לטמון על הרא"ם בנחשו דלויית' והוא יסוד בבית זה ועל עיקר סגרתו ורואותיו יט לפקבט הרבה ויותר שבוכתי שנס הרא"ם חולק עליו ולדברי הרמב"ם דמיסל נמת' הוה ועל טאה טון טהו מעיקר דתן או משוס מ"ע כמ"ם נחל ס"ק [כ"ו] א"כ המס דשידך זרועה דהני הוה מערבות מסס ואס"ל פסול ק"ו נהסקה גרידא והרא"ם לטעמו דמכשיר נתן טאה ונ"ס לכך עכשיר גם כלא אכל להרא"ם דבר שטע הוא דפסול וכל"ס דברי הרמב"ם מורין דלא כהרא"ם ובמ"ם. גם לדברי הראב"ד מקוה זה אטר שנתתם הנקב ודאי הוא דפסול דלוידי' בעינן שיסאר לעולם בנקוה רוב מים כשרים והדגרים נראים שון חסור הוא כמ"ם נחל ס"ק [ט"ו] ע"ב אין אני יודע מקום להקל אפי' בדיעבד אס לא נפקומוט שעושים כן ע"ס נחול"ס שחטרו להם נשעת דמק טלא הו' אשפר בענין אחר אבל בנקומוט טלא נכחו כן קלילה להם להקל. גם דעת הרמב"ם הו' דלא כהרא"ם שהביא דאיו דמניי הסקה במקוה שאוב מהה דו' שקודות ועוד מהה דמטבולין כשרים הנקובה כספ"ה ודבר שפוטו הו' דגני שירס מיר שנסחט הנקב חסור לטבול בה דמני הוא טובל בכלי ואס כן הסקה דמקוה שאוב נמי א"א לטאר לא דמניח דשרים כל זמן שהנקב פטוח. ודעת הרמב"ם בוראי היא דלא כהרא"ם שהיו הרמב"ם סובר כהראב"ד דל"ל זרועה כלל אסילו אס שפך מ"ם לתוך המקוה וכמ"ם נחל [מ"ו] ונזה יט לעמוד על דקדוק לטון שפ"ע בשעף (כ"ח) גני מקוה ששמתו מרזחי כמב ועל עוד לא אס השפך לוי השעין נטהר וכו' והראב"ד והרמב"ם מסיימי כשס ששעינן מטהר אותו מפסול מ"ם והס"ע השעינן סוים זה ולדידך טעם ולפמ"ם מדוקדק טועב דהא הוא פסק כהרא"ם דגני מ"ם מטהר אפי' נפסקה ההסקה אבל גני שינוי מראה לכ"ע א"א לטבול לא צעור שההסקה קיימת א"כ א"א לסיים כס